

הכנס ב'הצ'ות - נקודות להרחבה

רגע, חבינים

רגע, חבינים

סוגיה זו באה להעמיק וללמד לימוד מוסרי מתוך הברייתא אשר הובאה מוקדם יותר בסוגייה.

אמר רב בשמו של רב יהודה: כל המתגאה, אם תלמיד חכם הוא- חכמתו תסתלק ממנו [ישכח דברי תורה שלמד], ואם נביא הוא- נבואתו תסתלק ממנו. המקור לכך הוא המקרה של הלל. שהלל תוך כדי דרשתו החל להקניט בדברים. מיד לאחר מכן, כאשר שאלו אותו שאלה- שכח את ההלכה אשר למד. הלימוד על הסתלקות הנבואה מהנביא נלמד מהמקרה של דבורה.

מימרא דומה- דבריו של ריש לקיש: כל אדם שכועס, אם חכם- תסתלק חכמתו. אם נביא- תסתלק נבואתו.

הלימוד על הסתלקות החכמה נלמדה ממשו רבינו. כאשר שבו הלוחמים ממלחמת מדיין ולא הרגו את כולם- קצף עליהם משה שלא קיימו את דבר ה'. מי שהעמיד אותם על מקומם היה אלעזר הכהן. מכך מאחר וכעסו של משה גרם לכך ששכח את התורה. נביא אשר נבואתו נסתלקה נלמד מאלישע, שלפי שכעס נסתלקה ממנו רוח הקודש.

דרשה נוספת בעניין הכעס: כל מי שכועס, גם אם גזרו עליו גדולה בשמיים- יורד ממדרגתו. דבר זה נלמד ממעשה אליאב אחי דוד המלך. כאשר ראה אליאב את דוד עומד להלחם בגוליית, כעס עליו על שנטש את צאן אביו לשם כך. כאשר בא שמואל לבית ישי למשוח מלך, ראה את אליאב ויחשוב אותו למשיח ה'. על כך דייקה הגמרא: "...כי מאסיתיהו- מכלל דהוה רחים ליה עד העידנא!" שמתחילה, היה ראוי למלכות- אך מחמת רגזנותו, הפסיד את המלוכה.

לימוד מוסרי זה, מובא בתוך מסכת העוסקת בענייני פסחים. כחלק מהלימוד אודות חג הפסח אנו למדים גם שיעור על ההשלכות והתוצאות של חוסר שליטה ברגשות הנובעים מאתנו. יש לדרוש ולשאול על הקשר שבין חג הפסח לבין עניין הכעס.

אמר רב יהודה אמר רב: כל העתירה, אם חכם הוא - חכמתו פסתלקת מענו, אם נביא הוא - נבואתו פסתלקת מענו. אם חכם הוא חכמתו פסתלקת מענו - עהלל.

דאמר רב: התחיל פקוטין בדברים, וקאמר להו: הלכה זו שפעתי ויטבחת, אם נביא הוא נבואתו פסתלקת מענו - עדבורה, דכתיב אהדלו פרוזן בישראל חדלו עד שקעתי דבורה שקעתי אם בישראל וגו' וכתיב בעורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר וגו'.

ריש לקיש אמר: כל אדם שכועס, אם חכם הוא - חכמתו פסתלקת מענו, אם נביא הוא - נבואתו פסתלקת מענו. אם חכם הוא חכמתו פסתלקת מענו - פטישה, דכתיב ג: ויקצף משה על פקודי החיל וגו' וכתיב דוואמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים לפלחפה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה וגו' בכלל דפטישה איעלם פנייה, אם נביא הוא נבואתו פסתלקת מענו - פאלישע, דכתיב הלולי פני יהושפט עלך יהודה אני נשא אם אביט אליך ואם אראך וגו' וכתיב וועתה קחו לי פנגן והיה כנגן הפנגן ותהי עליו יד ה' וגו'.

אמר רבי פני בר פטיש: כל שכועס, אפילו פוסקין עליו גדולה פן הישפיע - פורדין אותו. פנלן - פאליאב, שנאמר וזיחר אף אליאב בדוד ויאמר לפה [זה] ירדת ועל פי נטית פיעט הצאן ההנה בפדבר אני ידעתי את זדנך ואת רע לבבך כי לפען ראות הפלחפה ירדת, וכי אזל שפואל לפטישחניהו בכלהו כתיב חלא בזה בחר ה' ובאליאב כתיב טוואמר ה' אל שפואל אל תבט אל פראהו ואל גבה קופתו כי פאסתיהו - פכלל דהוה רחים ליה עד האידנא.

אדם שכועס, מספרת הגמרא- באותו הרגע, כאילו איננו עצמו כלל. הוא שוכח את הדברים אשר ידע, מאבד מסגולותיו, ובאופן כנה, משהו משתנה בו ואף משנה את ייעודו- אליאב שהיה צריך להיות מלך על ישראל, בעת שכעס שינה משהו פנימי כך שלא היה יותר אותו האדם שהיה ראוי למלוכה. חג הפסח הוא חג החרות. חרות אמתית משמעותה חיבור לנקודת אמת פנימית, לפעול מתוך שיקול דעת, התבוננות, לימוד ומחשבה. כאשר הכעס משתלט עליך הרגש הוא שמוביל את המעשים ולא השכל הישר. וכבר לימדנו חכמים כי "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה"- כעס מקביל לעבודת אלילים, על אף שלא הייתה כל כוונת הכועס לעבוד אלוקים אחרים. בחג החרות, הלוואי ונצליח כולנו לפעול כפי שאנו מאמינים ורוצים, ושלא ישתלטו עלינו תחושות שישנו אותנו שלא בשליטתנו

